

Intervju sa visokim predstavnikom i posebnim predstavnikom EU Valentinom Inzkom

Večernji list: Zašto niste ranije reagirali na situaciju u Središnjoj Bosni? Je li istina da ste bili pod pritiskom pojedinih domaćih i stranih dužnosnika?

Valentin Inzko: Još od izbora pratim proces formiranja vlasti u Srednjobosanskom, Zapadnohercegovačkom te u ostalim kantonima, i dali smo strankama prostora i vremena da formiraju kantonalne organe vlasti. Pismo koje sam uputio prošlog tjedna bilo je samo posljednji korak koji sam poduzeo – razgovarao sam sa stranačkim liderima i međunarodnom zajednicom, a Vijeće za provedbu mira je početkom mjeseca također analiziralo probleme koji postoje vezano za formiranje kantonalnih vlasti u Srednjoj Bosni te drugim kantonima.

Večernji list: U ovom slučaju tražite da se sačeka očitovanje Ustavnog suda, a u slučaju uspostave vlasti u Federaciji omogućili ste uspostavu vlasti prije izjašnjavanja Ustavnog suda? U čemu je razlika?

Valentin Inzko: U oba slučaja odlučio sam da podržim Ustav Federacije BiH i ulogu dodijeljenu Ustavnom sudu Federacije. Dok sam u slučaju Federacije iskoristio svoje ovlasti da suspendiram aktivnosti koje su prejudicirale odluku Ustavnog suda Federacije, u slučaju Srednje Bosne jasno sam stavio na znanje da sve dok Ustavni sud FBiH ne donese odluku o zahtjevu za zaštitu vitalnog nacionalnog interesa koji je podnio Klub hrvatskog naroda, odluka o izboru kantonalne vlade ne može se smatrati usvojenom niti može stupiti na snagu.

Večernji list: Pravni poznavatelji međutim tvrde da Ustavni sud entiteta FBiH uopće nije nadležan odlučivati o 'državnom' Izbornom zakonu i da je to finta SDP-a da se taj sud proglasi nenadležnim i prijeporna vlast legalizira.

Valentin Inzko: Ustavni sud Federacije je taj koji odlučuje o pitanjima koja spadaju pod njegovu nadležnost, i svi trebaju poštivati nadležnosti Ustavnog suda FBiH u pitanjima koja spadaju pod isključivu nadležnost tog suda. Bili smo svjedoci situacije gdje su političke stranke podnijele žalbe vezano za isto pitanje različitim institucijama, bez obzira na odvojene nadležnosti tih institucija. U tom kontekstu, odlučio sam omogućiti Ustavnom sudu Federacije BiH da donese odluku u ovom predmetu bez vanjskog uplitanja.

Večernji list: Jeste li od predsjednika SDP-a i SDA tražili da pokažu više političkog sluha prilikom uspostave vlasti u Središnjoj Bosni, imajući u vidu posebnost tog prostora?

Valentin Inzko: Tražio sam od SDP-a, SDA i svih stranaka u BiH da pokažu više razumijevanja glede osjetljivosti onih sa kojima imaju politička neslaganja na svim razinama vlasti. Na kraju krajeva, to je jedini način da dobijemo funkcionalne vlasti kakve birači očekuju. Što se tiče Srednje Bosne, vjerujem da je važno da proces formiranja vlasti bude potpuno sukladan utvrđenim ustavnim i zakonskim uvjetima. U konačnici, najefikasniji način da se to uradi jeste povratak za pregovarački stol, i da stranke ponovno počnu razgovarati.

Večernji list: Hoćete li i kada staviti točku na proces formiranja vlasti u Federaciji BiH? Vaša odluka o suspenziji odluka SIP-a i dalje je privremena!

Valentin Inzko: Naime, ako se dobro sjećam, Ustavni sud FBiH je potvrdio spremnost da preispita ovaj slučaj. Izjavio sam da moja odluka ostaje na snazi sve dok Ustavni sud FBiH ne donese konačnu odluku. Ovo se moglo uraditi i mnogo ranije da gospođa Krišto i gospodin Bevanda nisu odlučili povući zahtjeve koje

su podnijeli sudu da preispita ovaj slučaj. Dozvolite da vas podsjetim: ova odluka je donesena kako bi omogućili najkompetentnijoj instituciji, Ustavnom sudu FBiH, dovoljno vremena da donese svoju odluku. Cijela međunarodna zajednica, uz iznimku Rusije, dala mi je potporu. Odluku nismo donijeli olako, ali ovo pitanje je moralo biti riješeno.

Večernji list: Poništili ste odluku Središnjeg izbornog povjerenstva, kojega je utemeljio prethodnik Paddy Ashdown, oko vlasti u Federaciji BiH. Što nakon toga priječi domaće političare da ne poštuju odluke državnih institucija?

Valentin Inzko: Odluku nisam donio kako bih narušio autoritet Središnjeg izbornog povjerenstva, već kako bi očuvali stabilnost i funkcionalnost institucija, omogućili pravnu sigurnost, i osigurali neometano funkcioniranje organa vlasti Federacije Bosne i Hercegovine, za dobrobit svih njezinih građana. Iskorištavanje moje odluke, koju sam donio kako bih osigurao pravnu jasnoću da bi institucije mogle raditi svoj posao, kao izgovor za ignoriranje bilo koje institucije ove zemlje, bilo da se radi o državnoj, entitetskoj ili kantonalnoj instituciji, bilo bi neprihvatljivo.

Večernji list: Hrvatski su političari ukazujući na nelogičnost legaliziranja odluke Doma naroda često upozoravali da nije bilo moguće izabrati Vladu i predsjednika jer naprosto trećina od 17 u hrvatskome klubu izaslanika nije 5. Kojom se logikom to može objasniti?

Valentin Inzko: Ne zaboravite da je HDZ-ov blok sebe stavio van granica zakona i Ustava 3. prosinca, kada je odbio imenovati zastupnike za Dom naroda FBiH, i da je ova situacija trajala mjesecima. Niti jedan sustav vlasti ne može biti taocem takvih opstrukcija, i to je natjeralo međunarodnu zajednicu da tumači ustav na takav način kako bi osigurala postojanje funkcionalnih institucija. Bez odluke Ustavnog suda Federacije protiv ovoga, te sukladno pravnom mišljenju OHR-a iz veljače 2001. godine te poslovniku Doma naroda Federalnog

parlamenta, nema ništa čime bi mogli pokazati da je ovo nezakonito. I dalje sam spreman poštivati tumačenje Ustavnog suda FBiH u svezi sa ovim pitanjem, ali sve do tada moram smatrati da je Dom naroda formiran uz većinu prisutnih zastupnika.

Večernji list: Američki dužnosnici ističu da su razočarani ponašanjem svih bosanskohercegovačkih lidera, uključivši i Lagumdžiju. Dijelite li Vi takvo mišljenje?

Valentin Inzko: Da. Sve stranke u parlamentu su odgovorne za činjenicu da još uvijek nemamo državnu vladu. SDP nosi svoj dio odgovornosti, ali isto se odnosi i na ostale stranke. Oni to mogu negirati i kriviti jedni druge, ali zajedno su u svemu ovome.

Večernji list: U javnosti je stvoren dojam da su Vaše odluke u zadnje vrijeme više na liniji stavova SAD-a nego EU? Koliko je istine u tome?

Valentin Inzko: Ako promatrate moje odluke i dinamiku unutar Vijeća za provedbu mira, jasno je da, uz iznimku Rusije, sve ove odluke imaju punu potporu Upravnog odbora Vijeća za provedbu mira.

Večernji list: Često se vide razlike u istupima i stavovima SAD-a i EU u BiH. Postoji li danas uopće jedinstvena politika ovih sila u BiH?

Valentin Inzko: Međunarodna zajednica ima zajednički cilj što se tiče BiH: da zemlja svoje probleme rješava institucionalno i nepovratno ide putem euro-atlantskih integracija. Communiqué Vijeća za provedbu mira pokazuje da je zajednički stav svjetskih sila da politički lideri BiH trebaju povesti zemlju naprijed, počevši sa formiranjem Vijeća ministara BiH.

Večernji list: Unatoč diplomatskim odgovorima, kako u rješavanju krize u BiH, Europa nije u podređenom položaju u odnosu na Ameriku, ipak svi potezi ukazuju suprotno.

Razgovarate li o tome u Bruxellesu?

Valentin Inzko: EU je bila ključni faktor koji je sa OHR-om radio u utvrđivanju reformi kojima se implementira Mirovni sporazum i zemlja vodi prema članstvu u EU i NATO-u. Moj Ured je blisko surađivao sa EU tijekom desetljeća u pitanjima koja obuhvaćaju od jedinstvenog sustava oporezivanja do liberaliziranja viznoga režima, pa sve do jačanja borbe protiv kriminala i korupcije. EU i dalje ostaje ključna članica Vijeća za provedbu mira i nastaviti ćemo blisko surađivati kako EU bude jačala svoje prisustvo u BiH. To su stvari koje su dogovorene od strane šire međunarodne zajednice. Pored toga svi se slažemo da budućnost ove zemlje leži u Europskoj uniji.

I dok ovo predstavlja pravi put naprijed, tijekom zadnjih pet godina smo imali negativan politički trend, imamo otvoreno osporavanje suvereniteta zemlje i prijetnje secesijom. Moj posao je da branim Dayton i BiH. Neće se dozvoliti da ova zemlja bude vođena u pogrešnom pravcu.

Večernji list: Pod kojim okolnostima bi se OHR uključio u proces uspostave vlasti na državnoj razini?

Valentin Inzko: U ovom trenutku mogućnost uključivanja OHR-a u formiranje Vijeća ministara se još niti ne razmatra.

Moj ured i ja smo se uključili u pitanje Vlade FBiH na zahtjev PIC-a. Na sjednici Upravnog odbora PIC-a održanoj prije deset dana je upućen jasan poziv bosanskohercegovačkim liderima da preuzmu odgovornost na sebe. Međunarodna zajednica želi da se vlasti na državnoj razini oforme na temelju široke potpore u zemlji i žele vidjeti da Vlada zajedno radi na provedbi i poštivanju Mirovnog sporazuma i rješavanju sve većih ekonomskih i socijalnih izazova sa kojima se suočavaju ljudi u ovoj zemlji.

Večernji list: Još uvijek nema dogovora o parlamentarnoj većini na državnoj razini. Koga izravno smatrate odgovornim za takvo stanje i gdje vidite rješenje?

Valentin Inzko: Kao što sam kazao, najveće parlamentarne stranke imaju najveću odgovornost. Izabrane su da rade svoj posao, a najosnovniji element predstavlja imenovanje Vijeća ministara.

Večernji list: Jesu li stranke „platforme“ pogriješile kada su bez političkog dogovora istaknule svog kandidata za predsjedatelja Vijeća ministara?

Valentin Inzko: Stranke Platforme su radile sve po pravilima; njihovo pravo je da pokušaju. Sada treba biti predložen kandidat koji može osigurati bar potporu traženih 22 zastupnika. Ako je dolazeća koalicija ozbiljna oko toga da želi praviti suštinske promjene onda ta većina treba biti što je moguće više brojnija i čvršća.

Večernji list: Hrvati su nezadovoljni dijelom i stoga što se u postizbornom razdoblju isključivo trguje njihovim pozicijama u vlasti. SDP i SDA su podijelili sve bošnjačke pozicije, iako su procentualno osvojili znatno manje bošnjačkih glasova, nego dva HDZ-a hrvatskih?

Valentin Inzko: Upoznati ste sa činjenicom da je prije nekoliko mjeseci OHR ponudio i HDZ-u i strankama Platforme svoje usluge u iznalaženju dogovornog rješenja u Federaciji, i to uz puno uvažavanje činjenice da je BiH specifična zemlja i da se svi stavovi trebaju uzeti u obzir. Tijekom razgovora pod posredstvom OHR-a je potom izrađen detaljan sporazum o programu rada te dogovor o podjeli 41 od 43 funkcije. Time niti jedna stranka nije ostvarivala svoje maksimalne zahtjeve, dogovor nije bio idealan ni za jednu stranku, ali je rezultat bio optimalan u smislu postizanja dogovora. Nažalost, stranke oko HDZ-a su odlučile odbaciti takav kompromis.

Večernji list: Svima je jasno da su stranke okupljene oko hrvatske koalicije dominantno dobile povjerenje hrvatskog naroda. Nije li se isključivanjem njih iz vlasti opasno poigralo s temeljem Daytonu – pretvaranjem konstitutivnog

naroda u političku manjinu?

Valentin Inzko: Da razjasnimo, Hrvati su jedan od tri konstitutivna naroda u BiH i to ništa neće promijeniti. Nema BiH bez Hrvata, to bi bilo poput krune bez njezinih dragulja. A ni ja ne bih mogao stajati po strani i gledati kako se prava Hrvata ograničavaju. Hrvati su prošli test vremena i iznova svaki put pokazali da je ova zemlja i njihova zemlja, te kao najmalobrojniji od tri konstitutivna naroda Hrvati doista zaslužuju posebnu pozornost. Ali se trebamo složiti i oko toga da, iako su među hrvatskim biračima HDZ/HDZ '90 dobili veliki dio glasova, oni, ipak, nisu bili jedine stranke koje su dobile potporu hrvatskog izbornoga tijela. Nije ispravno kazati da je samo jedna skupina legitimna, a druga nije, ali takva je politika. Ono što je važno jest da izbori budu slobodni i pravični i da se izborni rezultati provode sukladno Ustavu i Izbornom zakonu.

U travnju, uz pomoć OHR-a, HDZ-ov blok i stranke Platforme su postigli zajedničku platformu – oni su se u stvari dogovorili o tome što treba učiniti. Ono o čemu se nisu dogovorili su ministarska mjesta i, imajući na umu situaciju u zemlji, to je skandalozno. Činjenica je da je ponuđeno kompromisno rješenje po kome bi HDZ-ov blok bio u Vladi. Dva HDZ-a su odbacili ovo i umjesto toga izabrali da idu u opoziciju. To je bio njihov izbor. Da je HDZ-ov blok bio u mogućnosti formirati Vladu bez stranaka Platforme uloge bi možda bile obrnute.

Večernji list: Zašto se međunarodna zajednica poigrava s legitimno izabranom hrvatskom voljom. Osobito kada nekoga predlaže, a ima minoran broj glasova onda poteže za smiješnom floskulom “zar on nije dobar Hrvat”. Kao da se ocjenjuje dojam, a ne tko ima većinski izborni legitimet?

Valentin Inzko: Ni ja ni međunarodna zajednica nismo nikoga preporučili kao legitimne predstavnike Hrvata. Postoji pravni okvir Ustava i zakona za reguliranje izbora i njihovu provedbu. Podržavam zakonito postupanje i provedbu izbora i

njihovih rezultata. Stoga sam, na primjer, uputio dopis Skupštini Srednjobosanskog kantona da bih razjasnio da se ne smije ignorirati pozivanje Hrvata u Skupštini na zaštitu vitalnog nacionalnog interesa. Ako se nekome ne sviđa Ustav ili Izborni zakon onda postoje dobro poznati mehanizmi za promjene tih dokumenata putem parlamenata, ali se oni ne mogu jednostavno ignorirati.

Večernji list: Hrvatski predsjednik Ivo Josipović i premijerka Jadranka Kosor, koji su u RH na dijametralno suprotnim političkim polovima, u dva su navrata upozorili da nije prihvatljivo isključivati legitimne hrvatske predstavnike iz vlasti. Vesna Pusić oštro govori da je 'trik' ravnopravnost Hrvata. Što vam govore ovi signali?

Valentin Inzko: Mislím da signali iz Hrvatske i iz Srbije predstavljaju spremnost da se ide daljem putem ka EU; a ovotjedni sastanak na Brijunima je još jedan dobar primjer kako se problemi mogu riješiti dijalogom. Ovaj pozitivan stav se sad treba pretočiti unutar same Bosne i Hercegovine. Ova generacija političara treba dokazati da je sposobna zajedno raditi na rješavanju problema te povesti zemlju naprijed.

Večernji list: Hoće li se promijeniti izborni zakon. Ukoliko se to ne učini na sljedećim izborima hrvatske stranke će se boriti kako osvojiti što manje glasova. Jer, takvi će biti najpoželjniji bošnjačkim i srpskim partnerima?

Valentin Inzko: Mislím da se možemo složiti da u Izbornom zakonu postoje neka područja koja treba poboljšati a, istodobno, nije ga moguće promijeniti samog jer su neki njegovi dijelovi izravno povezani sa Ustavom BiH i samim Mirovnim sporazumom. Promjene Izbornog zakona trebaju biti urađene potrebnom većinom glasova u Parlamentu BiH, uz puno sudjelovanje Hrvata.

Večernji list: Ne čini li Vam se da je ključ rješenja hrvatskog pitanja u BiH, ključ rješenja krize u BiH?

Valentin Inzko: Ne postoji niti jedno jedino pitanje koje će, ako se riješi, riješiti sve probleme sa kojima se suočava BiH i njezini građani. Kada to kažem, priznajem da pored teškoća sa kojima se Hrvati suočavaju kao građani zajedno sa svima drugima koji žive ovdje, postoji pitanje jednakopravnosti tri konstitutivna naroda i Ostalih kada je riječ o institucionalnim aranžmanima. To je nešto o čemu ću razgovarati sa novom državnom Vladom. Želim iskoristiti tu priliku da jasno pokažem Hrvatima u Bosni i Hercegovini da sam svjestan bojazni koje su mnogi od njih iznijeli.

Večernji list: Zašto međunarodna zajednica trenira strogoću na najmalobrojnijem narodu? Vaš zemljak Petritsch je Hrvate kaznio pa im je u Federaciji uzeo tri od osam ministarstva. Sada se i od tih mrvica (pet) želi oteti još koje?

Valentin Inzko: Nemojte dozvoliti da vas uvuku u teoriju zavjere o zlonamjernoj međunarodnoj zajednici. Naš angažman u ovoj zemlji govori veoma mnogo o našim namjerama: samo pogledajte kolika je pomoć dana u ljudskim, finansijskim i materijalnim resursima.

Večernji list: Vi ste najavili da ćete se pozabaviti 'hrvatskim pitanjem'. Kako to mislite provesti?

Valentin Inzko: Kada se formira Vlada na državnoj razini mislim da će onda vrata biti otvorena za rješavanje nekih od pokrenutih pitanja. Ne mislim da će na međunarodnoj zajednici biti da iznađe odgovore, mi smo ovdje da pomognemo vašim liderima da razmotre ova pitanja sa različitih stajališta. Pitanja koja bi se mogla razmatrati obuhvaćaju povratak i pitanja koja se tiču kulture i obrazovanja. Bit će važno čuti mišljenja sa cijelog područja BiH kao i šireg presjeka društva, uključivši kulturne institucije, sindikate, poslovnu zajednicu, akademsku zajednicu, vlasti na lokalnoj, srednjoj i državnoj razini, povratničku populaciju i dijasporu, crkvu i, naravno, političke stranke. Hrvati žive diljem Bosne i Hercegovine i važno je da svi oni imaju priliku da budu

uključeni, bez obzira na stranačku pripadnost.

Večernji list: Stječe se dojam da BiH svojata "sarajevska čaršija". Uz političke lidere, svo administrativno osoblje je servis i državi i Federaciji i strancima. Jeste li svjesni koliko oni indoktriniraju međunarodnu zajednicu?

Valentin Inzko: To je glupost. Mi se ne oslanjamo na ono što nam ljudi govore – mi samo predobro znamo što se događa. Ono što nas brine je vrijeme koje Bosna i Hercegovina gubi. Vaša zemlja zaostaje. Vaše građane aktivno unazađuju političari koje su izabrali. Što drugo možemo zaključiti nakon više od devet mjeseci bez vlade. Ovo se također odrazilo u prošlogodišnjem izvješću EU o napredovanju BiH. BiH ima samo malo vremena da ovo promijeni prije narednog izvješća o napretku. Međutim, ovo je nešto što obični građani znaju bolje od mene, svaki dan osjećaju posljedice neuspjeha ove generacije političara: niske mirovine, nezaposlenost, korupcija, prekomjerna administracija i sl. Trebate postaviti pitanje: što je prošla Vlada uradila na izgradnji autoputeva? Ili na otvaranju aerodroma? Ili na potpunom iskorištenju hidroenergetskog potencijala BiH? Gdje se otvaraju nova radna mjesta? Gdje su konkretni rezultati koji se moraju vidjeti kada je riječ o korupciji? Ova zemlja se mora početi kretati naprijed i onda zajedno možemo polučiti malo čudo u BiH. Zato je tako važno da se oforme vlade na svim razinama i da zemlja počne ponovno da se kreće naprijed.

Večernji list: Zašto nema Hercegovaca u vrhu vlasti? Tročlano Predsjedništvo i državni premijer – svi su iz toga područja?

Valentin Inzko: Zar dr. Čović i dr. Ljubić nisu na ključnim pozicijama u Domu naroda i Zastupničkom domu? Zar gospodin Budimir nije predsjednik Federacije BiH? U stvari mislim da su Hrvati iz središnje Bosne nedovoljno prisutni u stranačkim strukturama. Ja čvrsto vjerujem da se treba uložiti malo truda da se osigura da različiti dijelovi zemlje budu zastupljeni u

državnoj Vladi i to je nešto što će stranke koje sačinjavaju novu Vladu imati priliku razmotriti.

Večernji list: Kakva je budućnost OHR-a, posebice u svjetlu skorog dolaska novog šefa misije Europske komisije i posebnog izaslanika EU?

Valentin Inzko: Pozicija visokog predstavnika, zajedno sa njegovim Uredom, ostaje i dalje da obavlja svoj mandat u sukladnosti sa Daytonskim mirovnim sporazumom. Moja druga dužnost, podebni predstavnik EU, prenosi se na Danca Petera Sorensena. Sreli smo se i on odlično poznaje i BiH i regiju. Mi ćemo tijesno surađivati sa jednim ciljem: vidjeti BiH kao stabilnu državu koja je nepovratno na putu ka članstvu u EU. Ali, dok smo opredijeljeni da pomognemo vašoj zemlji da krene naprijed, ne možemo uraditi posao umjesto političara koje ste izabrali. Odgovornost da se zemlja povede naprijed je čvrsto u njihovim rukama. Ne mogu poreći da sam neprijatno iznenađen činjenicom kako olako uzimaju ovu odgovornost s obzirom na 500 000 nezaposlenih i stotine tisuća obitelji koje žive ispod ili blizu granice siromaštva.

Večernji list: Do kada planirate ostati na sadašnjoj poziciji? Hoćete li biti zadnji visoki predstavnik međunarodne zajednice u BiH?

Valentin Inzko: Želio bih biti zadnji visoki predstavnik; kada institucije budu spremne rješavati probleme sa kojima se zemlja suočava, tada će biti vrijeme da se OHR zatvori, ali taj trenutak će odrediti Vijeće za provedbu mira, a ne Valentin Inzko. Jasno je da još nismo tu.

Večernji list: Kako i gdje ćete provesti ljetni odmor?

Valentin Inzko: U Drveniku – baš kao zadnjih šesnaest godina.